ΣΧΟΛΗ: ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ ΚΑΙ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ
ΤΜΗΜΑ: ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΩΝ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ

ΘΕΜΑ:Η ΑΓΓΕΙΟΠΛΑΣΤΙΚΗ ΤΕΧΝΗ ΤΩΝ ΜΙΝΩΪΤΩΝ ΚΑΙ Η ΕΞΕΛΙΞΗ ΤΗΣ

ΘΡΑΨΑΝΟ

ΤΟ ΜΕΡΟΣ ΟΠΟΥ Η ΠΑΡΑΔΟΣΗ ΣΥΝΕΧΙΖΕΤΑΙ

ΕΠΟΠΤΗΣ ΚΑΘΗΓΗΤΗΣ:

ΦΡΑΓΚΟΥΛΗΣ ΑΝΤΩΝΙΟΣ

ΣΠΟΥΔΑΣΤΡΙΕΣ:

ΑΓΓΕΛΑΚΗ ΕΥΑΓΓΕΛΙΑ
ΜΑΡΝΕΛΑΚΗ ΜΑΡΙΝΑ

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Κεφάλαιο 1.

1.1 Μινωικός Πολιτισμός
1.2 Κνωσός: διαδρομή στο χρόνο
1.3 Πρώτη εμφάνιση κεραμικής

Κεφάλαιο 2.

2.1 Παραδοσιακά επαγγέλματα
2.1.1 Ο Αγγειοπλάστης
2.2 Κεραμική-Αγγειοπλαστική
2.2.1 Τα αγγειοπλαστικά κέντρα Κρήτης
2.2.2 Η Βεντέμα
2.3 Πρώτες ύλες
2.4 Εργαλεία
2.5 Παραγωγή χρηστικών αντικειμένων
2.6 Τεχνικές διαδικασίες

Κεφάλαιο 3.

3.1 Θραψανό
3.2 Ιστορία και εξέλιξη Αγγειοπλαστικής
3.3 Αναφορές Αγγειοπλαστών

Κεφάλαιο 4.

4.1 Αγροτουρισμός
4.2 Συμβολή πολιτιστικής κληρονομιάς στην τουριστική ανάπτυξη.
4.3 Πρόταση προγράμματος ολιγομελούς ομάδας αγροτικού τουρισμού.
4.4 Κοστολόγηση προγράμματος
4.5 Σχεδιασμός διαφημιστικού εντύπου.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1

1.1 Μινωικός πολιτισμός

Η πρώτη εμφάνιση κοινωνιών στην Κρήτη, ξεκινά στην πρώιμη Νεολιθική εποχή γύρω στα 6000π.Χ. Κατά την τρίτη χιλιετία οι Μινωίτες ανέπτυξαν εμπορικές σχέσεις με την Αίγυπτο και τη Συρία. Έτσι δημιουργήθηκε ο μινωικός πολιτισμός και μέχρι το 1900 π.Χ. γνώρισε μεγάλη άνθιση. Τότε για πρώτη φορά χτίστηκαν παλάτια στην Κνωσό και στη Φαιστό αλλά θεωρούσαν ανώτερο μόνο το βασίλειο της Κνωσού. Γύρω στα 1700 π.Χ. ένας σεισμός κατάστρεψε την τότε μινωική Κρήτη. Όμως σύντομα οι Μινωίτες επανάκτησαν τα παλάτια και τα σπίτια τους με περισσότερη φροντίδα αυτή τη φορά. Αυτό που συντέλεσε στην τελειωτική καταστροφή της Νήσου, ήταν η έκρηξη του ηφαιστείου της Θύρας στα 1450 π.Χ. όπου ένα μέρος του νησιού καταστράφηκε και δηλητηριώδη αέρια προκάλεσαν πολλούς θανάτους και αρρώστιες. Αυτό σήμαινε το τέλος του μινωικού πολιτισμό.

1.2 Κνωσσός: Διαδρομή στο χρόνο

Η ύπαρξη του αρχαιολογικού χώρου στο σημείο αυτό ήταν για αιώνες γνωστή, καθώς και οι καλλιεργητές της γης έβρισκαν συχνά αρχαία αντικείμενα κατά τη διάρκεια της άρωσης.
Μετά από μία σύντομη ανασκαφική έρευνα του Μίνου Καλοκαιρινού το 1878 και τις αποτυχημένες προσπάθειες του ίδιου του Schlieman να αγοράσει από τους Τούρκους ιδιοκτήτες τη γη, στην οποία βρισκόταν το ανάκτορο, η τύχη χαμογέλασε στο διευθυντή του Ashmolean Museum της Οξφόρδης Arthur Evans, ο οποίος ξεκίνησε συστηματικές ανασκαφές το 1890, μετά την απελευθέρωση της Κρήτης από τους Τούρκους. Οι έρευνες στο χώρο του ανακτόρου και του γύρω χώρου

διήρκεσαν μέχρι το 1931. Εκτός από την ανασκαφή ο Evans προέβη και στη μερική αναστύλωση τμημάτων του ανακτόρου, η οποία με κάποιες μικρές επεμβάσεις υπάρχει μέχρι σήμερα. Παρότι ο λόφος της Κεφάλας, όπως ονομάζεται ο χώρος, που τώρα καταλαμβάνει το ανάκτορο ήταν κατοικημένος ήδη από τη νεολιθική περίοδο (6000 π.Χ.), οι πρώτες ανακτορικές εγκαταστάσεις κτίζονται γύρω στο 1900 π.Χ. περίπου, όταν για διαφόρους λόγους σε όλο το νησί κάποια βασιλικά γένη συγκεντρώνουν δύναμη και πλούτο στα χέρια τους και εξαπλώνουν την επιρροή τους στις γειτονικές επαρχίες. Το πρώτο αυτό ανάκτορο της "παλαιοανακτορικής" περιόδου ήταν λίγο μικρότερο αυτού που βλέπουμε σήμερα και καταστρέφεται από σεισμό γύρω στο 1700 π.Χ. Σχεδόν αμέσως αρχίζουν οι εργασίες για την ανέγερση του δεύτερου ανακτόρου, το οποίο θα καταστραφεί με τη σειρά του το 1450 π.Χ., πιθανόν πάλι από σεισμό. Σε αυτά τα χρόνια τοποθετείται και η κατάληψη της Κρήτης από τους Μυκηναίους, οι οποίοι ανοικοδομούν το δεύτερο ανάκτορο. Η ζωή όμως της δεύτερης αυτής ανοικοδόμησης δεν θα κρατήσει. Γύρω στο 1380 π.Χ. το ανάκτορο καταστρέφεται οριστικά από πυρκαγιά. Η τελευταία αυτή καταστροφή του ανακτόρου αποτελεί ένα μέγα ερώτημα για τους αρχαιολόγους. Από ποιούς καταστράφηκε; Γιατί δεν ανοικοδομήθηκε ποτέ ξανά;
Στους τρεις επόμενους αιώνες διάφοροι πρόσφυγες εγκαθίστανται στο χώρο του ανακτόρου διαμορφώνοντας κάποιους κατοικήσιμους χώρους με μικρής έκτασης επισκευές. Το 1100 π.Χ. οι Δωριείς καταφθάνουν στο νησί. Ο τόπος του ανακτόρου αρχίζει να επιχώνεται σταδιακά. Θα μείνει όμως στην παράδοση και τους μύθους των Ελλήνων ως Λαβύρινθος, το δαιδαλώδες οικοδόμημα, στο οποίο κανείς δεν μπορούσε να βρει διέξοδο.
Το ανάκτορο ήταν έδρα και κατοικία του Μίνωα, του ιερατείου του, των αξιωματούχων του και ταυτόχρονα οικονομικό και διοικητικό κέντρο της ευρύτερης περιφέρειας της Κνωσού - πιθανόν δε και όλης της Κρήτης. Το ανάκτορο είναι κτισμένο γύρω από μία κεντρική αυλή, η οποία και το χωρίζει στη Δυτική πτέρυγα Α, όπου βρίσκονται οι επίσημοι χώροι και τα ιερά και

στην Ανατολική πτέρυγα Β, όπου βρίσκονται οι κατοικίες και τα εργαστήρια.
Στο σημερινό αρχαιολογικό χώρο μπαίνουμε από τη δυτική πλευρά, όπου διασχίζοντας την εξωτερική πλακόστρωτη αυλή φτάνουμε στο Δυτικό πρόπυλο. Στη δυτική αυτή αυλή θα δούμε κάποια υπερυψωμένα πλακόστρωτα δρομάκια και τρεις στρογγυλούς συνεχόμενους κτιστούς λάκκους. Τα δρομάκια ονομάζονται "πόλπικα", καθώς από εκεί θεωρείται ότι περνούσαν οι ιερές πομπές. Οι στρογγυλοί λάκκοι ήταν μάλλον ιεροί αποθέτες.
Το δυτικό πρόπυλο του ανακτόρου ήταν υπόστυλο και πίσω του βρίσκονταν δύο δωμάτια. Το ένα έχει ερμηνευτεί ως θυρωρείο, ενώ το δεύτερο, ίσως περιείχε θρόνο για να παρίσταται και να βλέπει ο βασιλιάς τις τελετουργίες που ελάμβαναν χώρα στη δυτική αυλή. Δίπλα στα δύο δωμάτια ένας μακρύς διάδρομος κατευθυνόταν νότια, έστριβε έπειτα ανατολικά και κατόπιν πάλι βόρεια, για να βγάλει τον επισκέπτη στη μεγάλη κεντρική αυλή του ανακτόρου. Ο διάδρομος αυτός συμβατικά καλείται "Διάδρομος της πομπής", λόγω του τοιχογραφικού διακόσμου του. Σήμερα δε σώζεται σε όλη του την έκταση. Από το μεσαίο σκέλος του διαδρόμου αυτού μπορούσε κανείς να περάσει από τα εσωτερικά νότια προπύλαια στον πρώτο όροφο της δυτικής πτέρυγας του ανακτόρου. Το ΝΔ τμήμα των Προπυλαίων έχει αναστηλωθεί από τον Evans. Μία φαρδιά ανοιχτή σκάλα οδηγούσε στο πρώτο πάτωμα, όπου βρίσκονταν τα επίσημα διαμερίσματα του ιερού (Piano Nobile). Μετά την παρεμβολή ενός προθαλάμου ο επισκέπτης έφτανε στο "Τρικιόνιο ιερό" (η ταύτιση αυτή ανήκει στον Evans). Από τους τρεις κίονες και τους τρεις πεσσούς που στήριζαν την οροφή σήμερα σώζονται μόνο οι βάσεις τους. Κάτω και δυτικά είναι ορατές οι 18 "δυτικές αποθήκες". Εκεί φυλάσσονταν οι προσφορές στο Μίνωα και τη θεότητα, τα δώρα, οι φόροι και γενικά τα εισοδήματα του ανακτόρου. Οι πίθοι χρησίμευαν τόσο για την αποθήκευση υγρών (κρασί-λάδι), όσο και στερεών προϊόντων (δημητριακών). Οι αποθήκες δεν είχαν αγάλματα, φωτίζονταν από λύχνους και ήταν προσβάσιμες από ένα μεγάλο διάδρομο που περνούσε από την ανατολική τους πλευρά.

Στα δυτικά της αίθουσας του Τρικιόνιου Ιερού βρίσκεται η Μεγάλη αίθουσα - εν μέρει αναστηλωμένη - υπόστυλη με δύο κίονες, ενώ βόρειά της βρίσκεται η λεγόμενη "Αίθουσα του ιερού" και αυτή υπόστυλη με έξι κίονες. Πίσω από το Τρικιόνιο ιερό βρίσκεται σειρά δωματίων, όπου σήμερα έχουν εκτεθεί αντίγραφα τοιχογραφιών που βρέθηκαν σε διάφορες πτέρυγες του ανακτόρου και κατόπιν μεταφέρθηκαν στο Αρχαιολογικό Μουσείο Ηρακλείου. Μεταξύ τους θα δείτε τις τοιχογραφίες με τα "ταυροκαθάψια", το παιχνίδι δηλαδή με τον ταύρο, την τοιχογραφία των "Γαλάζιων Κυριών" και την τοιχογραφία της "Γιορτής" με τη μικρογραφική διαπραγμάτευση του θέματος. Από το σημείο αυτό μία μικρή σκάλα μας οδηγεί στον κάτω όροφο, στον προθάλαμο της αίθουσας του θρόνου, δίπλα στην κεντρική αυλή. Η λίθινη γαβάθα που βρίσκεται στο δωμάτιο

αυτό χρησίμευε κατά τον ανασκαφέα για "καθαρτήριους ραντισμούς".

Ο προθάλαμος αυτός οδηγεί στην αίθουσα του θρόνου, με το θρόνο του Μίνωα να σώζεται ακέραιος ακόμα στην αρχική του θέση. Ο θρόνος πλαισιώνεται από θρανία, όπου θεωρείται ότι κάθονταν το ιερατείο, ενώ απέναντί του βρίσκεται δεξαμενή καθαρμών. Αξίζει να αναφερθεί, ότι ο Πρόεδρος του Διεθνούς Δικαστηρίου της Χάγης κάθεται σε αντίγραφο αυτού του θρόνου, καθώς θεωρείται ότι ο Μίνωας υπήρξε ο πρώτος δικαστής στην ιστορία. Ο τοίχος πίσω από το θρόνο στολιζόταν με τοιχογραφίες γρυπών, τεράτων δηλαδή με κεφάλι αετού, σώμα λέοντος και ουρά φιδιού. Δυτικά της αίθουσας υπήρχε ένα ακόμα ιερό δωμάτιο, πιθανόν για αποκλειστική χρήση του βασιλιά-αρχιερέα.

Από την αίθουσα του θρόνου βγαίνουμε στη Κεντρική αυλή. Εδώ πιθανόν ελάμβαναν χώρα θρησκευτικού περιεχομένου τελετές. Νότια της αίθουσας του θρόνου βρισκόταν το Κεντρικό Κλιμακοστάσιο. Σήμερα σώζονται ελάχιστα σκαλιά του. Νοτιότερα ακόμα βρίσκεται το λεγόμενο "Ιερό των υπόστηλων κρυπτών", δίπλα του το "Δωμάτιο του ψηλού πίθου" και παραδίπλα τα "Ιερά Θησαυροφυλάκια".

Το "Ιερό των υπόστηλων κρυπτών" περιλαμβάνει έναν προθάλαμο και δύο υπόστηλες με πεσσούς κρύπτες, δηλαδή σκοτεινά απομονωμένα δωμάτια. Πάνω στους πεσσούς υπήρχε χαραγμένος ο διπλός πέλεκυς, το ιερό έμβλημα των Μινωϊτών, ενώ γύρω του υπήρχαν ορθογώνιες λεκάνες για προσφορές. Νοτιότερα ακόμα βρίσκεται το δωμάτιο "των πινακίδων των αρμάτων", το οποίο ονομάστηκε έτσι, από το περιεχόμενο των πινακίδων Γραμμικής Γραφής Β' που βρέθηκαν εκεί. Διασχίζοντας την Κεντρική Αυλή φτάνουμε στην ανατολική πτέρυγα του ανακτόρου. Η πτέρυγα αυτή είχε ισόγειο και τέσσερις επάλληλους ορόφους, που συνδέονταν μεταξύ τους από το Κεντρικό Κλιμακοστάσιο. Μία δεύτερη είσοδος βρίσκεται πενήντα περίπου βήματα νοτιότερα, η οποία οδηγούσε σε μία αίθουσα με λουτρό και στο - στεγασμένο

σήμερα - "Ιερό των Διπλών Πελέκων". Απέναντι διαγωνίως υπάρχει μία ακόμα "Δεξαμενή Καθαρμών."
Μπαίνοντας κανείς στην ανατολική πτέρυγα του ανακτόρου από την Κεντρική Αυλή, βρίσκεται στον πρώτο όροφο. Ένας φωταγωγός έφερνε το φως από το τέταρτο πάτωμα μέχρι το ισόγειο, όπου υπήρχε μικρό αίθριο πλαισιωμένο από στοά. Το κλιμακοστάσιο στο ισόγειο κατέληγε σε ένα μακρύ διάδρομο προς τα ανατολικά. Δεξιά του διαδρόμου μία πόρτα οδηγούσε σε δύο συνεχόμενα δωμάτια, την αίθουσα των διπλών πελέκων και το Μέγαρο του βασιλιά. Στο Μέγαρο αυτό, όπου βρέθηκαν ίχνη ενός ακόμα θρόνου, θεωρείται ότι ελάμβαναν χώρα οι ακροάσεις του Μίνωα. Ανατολικά του Μεγάρου υπήρχε ένας ακόμα φωταγωγός. Έτσι, παρότι στο ισόγειο ενός τετραόροφου κτίσματος, το Μέγαρο του Μίνωα ήταν ηλιόλουστο και ευάερο από κάθε άποψη.
Από μία μικρή πόρτα στο νότιο τοίχο της Αίθουσας των Διπλών Πελέκων - ονομάστηκε έτσι από τους διπλούς πελέκεις που βρέθηκαν χαραγμένοι σε πολλά σημεία της - μέσω ενός διαδρόμου φτάνει κανείς στο Μέγαρο της βασίλισσας και αυτό πλαισιωμένο από δύο φωταγωγούς. Οι τοίχοι του Μεγάρου στολίζονται με τοιχογραφίες δίδοντας έτσι μία αίσθηση χλιδής, εξίσου μεγάλης, όπως και στο Μέγαρο του Μίνωα. Το Μέγαρο της βασίλισσας πλαισιωνόταν στα δυτικά από μικρότερο δωμάτιο, το Λουτρό της βασίλισσας. Ο λουτήρας έχει αποκατασταθεί και ανήκει στον τύπο του καθιστού μπάνιου. Ένας ακόμα διάδρομος ένωνε το Λουτρό με το Καλλωπιστήριο. Και το Καλλωπιστήριο διέθετε στα βόρειά του το δικό του φωταγωγό.

Ένας διάδρομος ενώνει τα διαμερίσματα της βασίλισσας με το Κεντρικό Κλιμακοστάσιο. Από εκεί μπορούμε να ξαναπεράσουμε μπροστά από την αίθουσα των Διπλών Πελέκων και να φτάσουμε στον τομέα των εργαστηρίων. Με ασφάλεια έχει ταυτιστεί το Εργαστήριο των Λιθοξόων, όπου βρέθηκαν ημικατεργασμένες πέτρες από βασάλτη. Ακριβώς βορειότερα υπήρχε το Εργαστήριο του πηλοπλάστη, μία Αυλή και η "Αποθήκη των Γιγάντιων Πίθων", τα οποία χρονικά ανήκουν στο πρώιμο ανάκτορο.

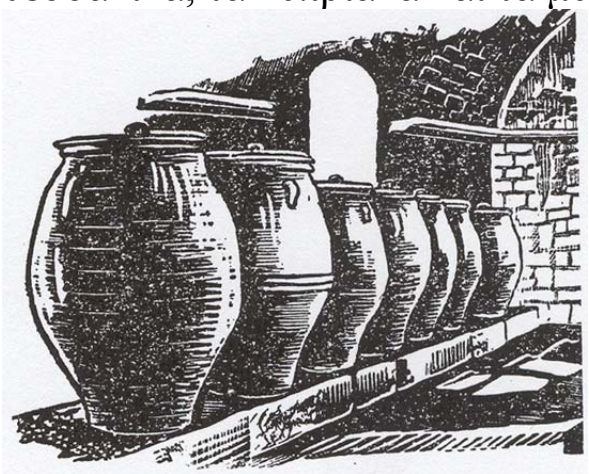

Ανατολικά της πτέρυγας αυτής των εργαστηρίων, υπήρχε ο προμαχώνας και η Ανατολική είσοδος του ανακτόρου. Μπροστά από την Ανατολική είσοδο υπήρχε ένας μεγάλος ανοιχτός χώρος. Κατά τον ανασκαφέα, εκεί ελάμβαναν χώρα τα ταυροκαθάψια, το παιχνίδι δηλαδή νεαρών με τον ταύρο. Ξαναγυρίζοντας μπροστά στην Αποθήκη των μεγάλων πιθαριών και συνεχίζοντας το ανέβασμά μας στο ίδιο κλιμακοστάσιο φτάνουμε στο "Διάδρομο του Τατρίκιου". Ο διάδρομος αυτός πήρε το όνομά του από ένα είδος βασιλικού παιχνιδιού, πιθανόν

πρόγονος του "σκάκι", που βρέθηκε εκεί και σήμερα εκτίθεται στο Μουσείο Ηρακλείου. Δυτικότερα φτάνουμε στην "αποθήκη των πιθαριών με τα μετάλλια", όπως λέγεται, λόγω του διάκοσμου των πίθων.
Προχωρώντας προς τη βόρεια είσοδο του ανακτόρου διακρίνουμε τον αποκατεστημένο δυτικό προμαχώνα. Ο ανατολικός σώζεται ελάχιστα. Οι προμαχώνες αυτοί πλαισίωναν την πλαγιαστή διάβαση, που οδηγούσε στη βόρεια είσοδο. Ο διάδρομος αυτός κατέληγε σε μία μεγάλη υπόστηλη αίθουσα "το τελωνείο" κατά τον Evans. Στην ανατολική πλευρά του "τελωνείου" βρισκόταν η βόρεια είσοδος. Εκτός από τη βόρεια είσοδο, υπήρχε και μία δεύτερη δυτικότερα. Στο εσωτερικό της υπάρχει δεξαμενή καθαρμών. Από τη βόρεια είσοδο ένα δρομάκι οδηγεί στο χώρο του θεάτρου, που σώζεται σε άριστη σχεδόν κατάσταση. Δύο κερκίδες συναντούνται κάθετα, ενώ στη γωνία υπάρχει υπερυψωμένη εξέδρα. Στο σημείο αυτό τοποθετούνται τα βασιλικά θεωρεία. Στο "Θέατρο" αυτό συγκεντρώνονταν ο κόσμος του ανακτόρου, για τη θέαση θρησκευτικών εκδηλώσεων και δημοσίων θεαμάτων. Από το θέατρο ένας πλακοστρωμένος δρόμος, η "Βασιλική οδός" κατευθύνεται δυτικά. Ανήκει στην πρώτη περίοδο του ανακτόρου και δίκαια θεωρείται ο παλαιότερος δρόμος στην Ευρώπη.

1.3 Πρώτη εμφάνιση κεραμικής

Τα πήλινα αγγεία, ως σκεύη πρώτης ανάγκης και αντικείμενα εμπορίου, είχαν ιδιαίτερη σημασία από τα νεολιθικά χρόνια στον ελλαδικό χώρο. Περιώνυμα για τη λεπτότητα των τοιχωμάτων τους και τις αγγειογραφίες τους είναι αυτά της μινωικής εποχής, επίσης γνωστά είναι τα κυκλαδικά, τα θεσσαλικά, τα κυπριακά και τα μυκηναϊκά.

Οιναποθήκη Μονής Αρκαδίου (Ξυλογραφία).

Τα γεωμετρικά μοτίβα διακόσμησης ενισχύθηκαν κατά τις πρώτες δεκαετίες της αρχαϊκής εποχής με νέα, που ήταν δάνεια από την τέχνη των ανατολικών λαών. Σ'αυτά κυρίαρχη θέση είχαν περίεργες μορφές ανθρώπων και ζώων ανάμεσα στους γεωμετρικούς μαιάνδρους και τα άλλα γραμμικά σχήματα. Σταδιακά η αρχαϊκή τέχνη απέβαλε τα ανατολικά δάνεια και ο χαρακτήρας της διακόσμησης των αγγείων έγινε διηγηματικός με σκηνές, κατά κανόνα, από την ελληνική μυθολογία, μελανόμορφος ρυθμός (πάνω στον πηλό ζωγραφίζουν τις παραστάσεις με μαύρο χρώμα). Στην Αθήνα κατά τα τέλη της αρχαϊκής περιόδου επινοήθηκε ο ερυθρόμορφος ρυθμός (μαύρο φόντο, παραστάσεις στο χρώμα του πηλού), ο οποίος σταδιακά παραμέρισε τον μελανόμορφο.
Κατά τους κλασσικούς χρόνους ο ερυθρόμορφος ρυθμός ήταν σε διαρκή εξέλιξη. Οι αγγειογράφοι προσπαθούσαν να αποδώσουν τις σκιάσεις και τις πτυχώσεις στους χιτώνες των μορφών που ζωγράφιζαν. Την ίδια περίοδο τα λεγόμενα λευκά αττικά αγγεία ακολουθούσαν μια άλλη τεχνοτροπία: άσπρο φόντο και παραστάσεις με μαύρο κυρίως χρώμα.

Η εξιστόρηση της ανακάλυψης και της έρευνας του μινωικού πολιτισμού αποτελεί αναπόσπαστο κομμάτι της γνώσης μας γι' αυτόν. Πολλοί αρχαίοι συγγραφείς κάνουν συχνές αναφορές στο θρυλικό βασιλιά Μίνωα της Κνωσού. Από το μεσαίωνα και εξής πολλοί περιηγητές συγκεντρώνουν υλικό από την ιστορία, αρχαιολογία, τη μυθολογία, τη λαογραφία και τη φύση της νήσου, την περιηγούνται συστηματικά και την περιγράφουν. Τα ονόματά τους είναι: Buontelmonti, Dapper, Hoeck, Pockocke, Pashley, Sieber, Tournefort, Thenon, Raulin κ.ά.Στα χρόνια 1870-1900 η αρχαιολογική έρευνα είναι προ-επιστημονική. Για ευκολία έχουν αναγνωριστεί διάφορες περιόδοι στην έρευνα.

Κατά τη πρώτη περίοδο (1870-1899) ο Μίνως Καλοκαιρινός ανέσκαψε πρώτος στο ανάκτορο της Κνωσού και το 1884 ιδρύεται το Κρητικό Μουσείο.
Στα χρόνια της Κρητικής Πολιτείας πραγματοποιούνται οι μεγάλες ανασκαφές από ξένους αρχαιολόγους με άδεια της Αρχαιολογικής Υπηρεσίας, που διευθύνουν οι Ι. Χατζιδάκης και Στ. Ξανθουδίδης. Η Αγγλική Αποστολή διενεργεί ανασκαφές στη Κνωσό με τους A. Evans, Mackenzie, Hogarth, Wace, κάτω από τη φωτισμένη διεύθυνση του πρώτου. Κατά τη τρίτη περίοδο (1914-1939) ξανάρχισαν οι έρευνες μετά το πόλεμο, ενώ συνεχίστηκαν οι παλιές των Άγγλων και των Ιταλών στη Κνωσό και Φαιστό και ο Χατζιδάκης ανακάλυψε το τρίτο μινωικό ανάκτορο στα Μάλια. Κατά τη τέταρτη περίοδο (1940-1965) ο Ν. Πλάτων ανακάλυψε και ανέσκαψε το τέταρτο μινωικό ανάκτορο στη Ζάκρο. Κατά τη πέμπτη περίοδο (1965 έως σήμερα), εκτός από τις ανασκαφές οι περισσότεροι ανασκαφείς φρόντισαν για τη στερέωση και τη μερική αναστήλωση των μνημείων που αποκάλυψαν. Ο A. Evans άρχισε από τα πρώτα χρόνια τις εργασίες μερικής αναστήλωσης και αποκατάστασης του ανακτόρου και άλλων κτηρίων στη Κνωσό. Αν και οι αναστηλώσεις και οι αποκαταστάσεις θεωρήθηκαν τολμηρές και υπερβολικές, όμως βοήθησαν τα μέγιστα στην κατανόηση πολλών πλευρών του Μινωικού Πολιτισμού.

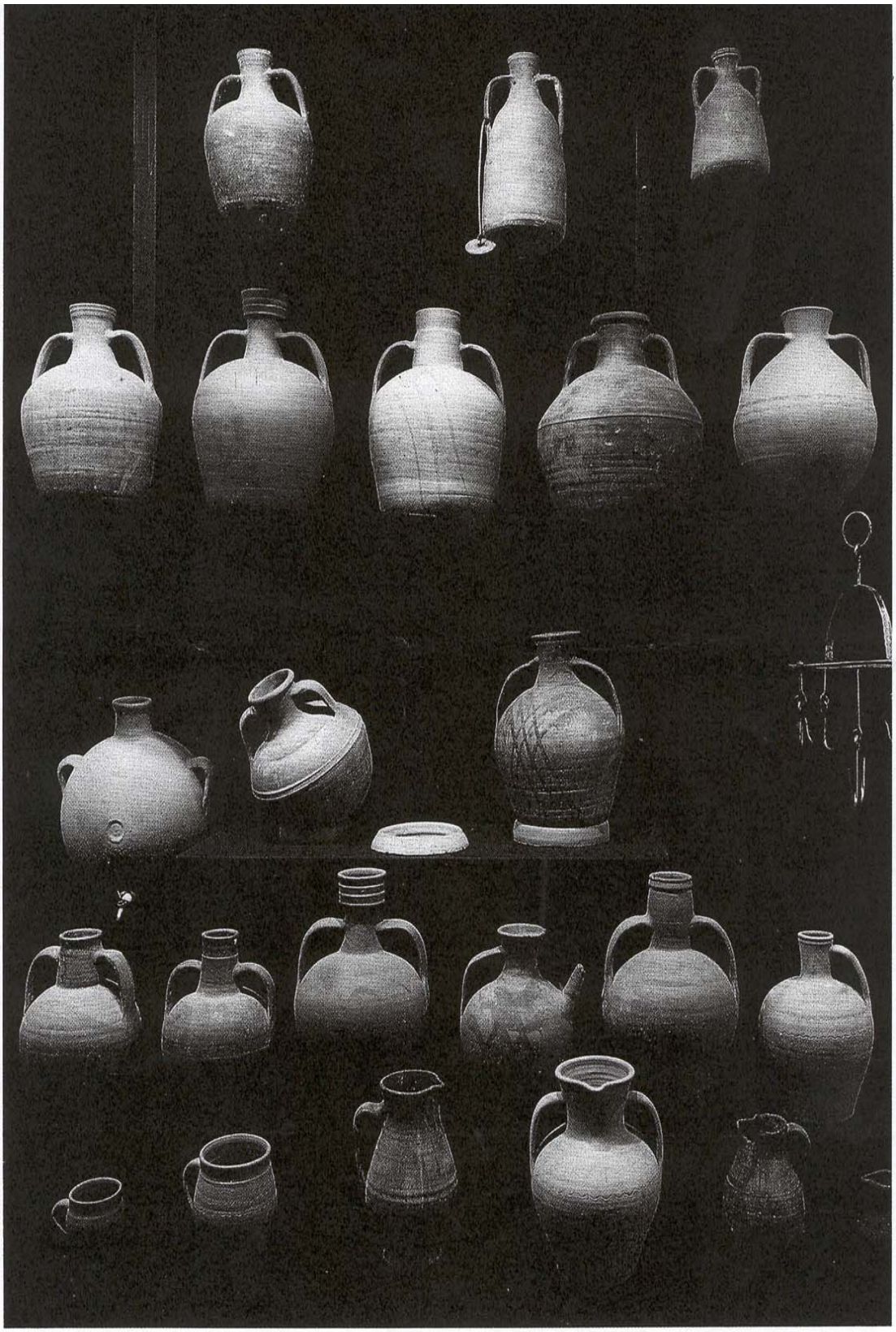
Η πρώτη ανασκαφή στην Κνωσσό έγινε από το Μίνωα Καλοκαιρινό το 1878, που ανακάλυψε τμήμα της δυτικής πτέρυγας με τις αποθήκες. Την ολοκληρωτική αποκάλυψη του ανακτόρου και πολλών τάφων και σπιτιών γύρω από αυτό, οφείλει η Κρητική Αρχαιολογία στον Άγγλο A. Evans, που αγόρασε από τον Τούρκο ιδιοκτήτη το λόφο του ανακτόρου. Η ανασκαφή άρχισε στα 1900. Μέσα σε τρία χρόνια είχε αποκαλυφθεί όλο το ανάκτορο. Στα επόμενα χρόνια μέχρι το 1931 με κάποιες διακοπές έγιναν συμπληρωματικές έρευνες γύρω και μέσα στο ανάκτορο παράλληλα με τη στερέωση και τη μερική αναστήλωση του. Με τον A. Evans συνεργάστηκαν πολλοί αρχαιολόγοι:Mackenzie, Hogarth, Wace, Forsdyke και αργότερα οι Pendlebury, Hutchinson. Ακόμη οι αρχιτέκτονες και σχεδιαστές/ζωγράφοι Fyfe, Doll, Newton, Gillieron και De Jong. Το έργο του Evans, The Palace of Minos at Knossos(1921-35) αποτελεί τη Βίβλο της Μινωικής Αρχαιολογίας. Μετά το Δεύτερο πόλεμο ανασκαφικές έρευνες έγιναν από πολλούς άλλους Άγγλους αρχαιολόγους:Hood, J. Evans, Huxley, Popham, Sackett, Warren, μέσα και γύρω από το ανάκτορο. Στερεώσεις έγιναν από το Ν. Πλάτωνα.

Η πρωτεύουσα της Μινωικής Κρήτης που είναι και η αρχαιότερη πόλη σε ευρωπαϊκό έδαφος, βρίσκεται περίπου 5 χλμ. Νότια από τη σημερινή πρωτεύουσα της Κρήτης, Ηράκλειο. Τα εκτεταμένα ερείπιά της βρίσκονται στην κορυφή και στις πλαγιές ενός χαμηλού λόφου και σε μεγάλη έκταση, στη συμβολή του χειμάρρου Καιράτου με τον παραπόταμο του Θέρρωνα και φανερώνουν όχι μόνο το που ζούσαν οι Μινωίτες αλλά και τον τρόπο ζωής τους ο οποίος βασιζόταν κυρίως στις ικανότητές τους, όπως στη κεραμική-αγγειοπλαστική τέχνη.

Αποθήκη σίτου στην Κνωσσό.

Η κεραμική στην Αρχαιότερη Νεολιθική Ι εποχή, αν και εμφανίζεται πρώτη φορά, είναι εξελιγμένη και στην τεχνική κατασκευής και στη διακόσμηση. Τα αγγεία ψήνονται στην ανοιχτή φωτιά. Το χρώμα του πηλού ποικίλει από ερυθρό μέχρι μαύρο, δεν υπάρχει επίχρισμα, αλλά εμφανίζεται κάποια λείανση. Τα σχήματα είναι ανοιχτά με σφαιρικά ή τροπιδωτά τοιχώματα με επίπεδη βάση. Κατά την Αρχαιότερη Νεολιθική ΙΙ υπάρχει εξέλιξη. Η κεραμική παραγωγή είναι όπως πριν , με περισσότερα θέματα στην εγχάρακτη διακόσμηση: ευθείες, οδοντωτές, ψαροκόκαλα, τρίγωνα, ρόμβοι. Η κεραμική της Μέσης Νεολιθικής είναι βελτιωμένη στη διακόσμηση και με νέα σχήματα. Στην Ύστερη Νεολιθική, παρουσιάζει μεγαλύτερη ποικηλία σε σχήματα. Η διακόσμηση είναι τώρα στικτή, στιλβωτή και βουρτσιστή, ενώ η εγχάρακτη σπανίζει. Σχήματα που συνηθίζονται είναι οι ανοικτές λοπάδες, τα τροπιδωτά και τα σκυφοειδή αγγεία, οι πυξίδες, τα σφαιρικά αγγεία με ψηλό λαιμό.

Σταμνιά, λαΐνια, λαϊνάκια, κανάτες, κύπελλα σε διάφορα μεγέθη και σχέδια της Κρητικής Παραδοσιακής Αγγειοπλαστικής Τέχνης (Βώροι, Μουσείο Κρητικής Εθνολογίας).

Κατά τη πρώτη προανακτορική περίοδο, η κεραμική είναι ο τομέας όπου παρατηρείται κυρίως η εξέλιξη. Στα καλά αγγεία έχουν διακριθεί τέσσερις νέοι κεραμικοί ρυθμοί, ενώ κατά τη δεύτερη προανακτορική, οι ρυθμοί αυτοί εξελίσσονται και βελτιώνονται, όμως κυριαρχούν νέοι ρυθμοί. Τα αγγεία έχουν τολμηρά σχήματα και η επιφάνεια καλύπτεται με παχύ βερνίκι, με την οξειδωτική ενέργεια της φωτιάς αποκτά κηλίδες διαφόρων μορφών. Όπως στη δεύτερη, έτσι και στη τρίτη Προανακτορική περίοδο παρουσιάζονται νέοι ρυθμοί που επίσης κατάγονται από τους παλιούς. Η επιφάνεια των αγγείων είναι μαύρη και στιλβωμένη.
Στην κεραμική η Παλαιοανακτορική περίοδος είναι η εποχή της ακμής του περίφημου λαμπρού πολύχρωμου Καμαραϊκού ρυθμού. Παράλληλα μ'αυτόν εξελίχθηκαν και οι παλιοί ρυθμοί του «σκοτεινού πάνω σε ανοιχτό», στα οποία προστίθεται και λευκό χρώμα. Στα μεγάλα αγγεία (πίθος) συνήθως υπάρχει η ανάγλυφη διακόσμηση (με σχοινιά και μετάλλια) καθώς και άλλα εξαρτήματα και πολλές λαβές. Στα μεγάλα αγγεία συνηθίζεται ακόμη η τεχνική της διακόσμησης.

- Η επιφάνεια των αγγείων είναι ολόκληρη καλυμμένη με ένα γυαλιστερό και στέρεο σκοτεινό ή μαύρο επίχρισμα-βερνίκι, που αποτελεί το φόντο για τη διακόσμηση.
- Η διακόσμηση συνδυάζει το ωχρόλευκο χρώμα με το κόκκινο σε διάφορους τόνους. Πιο σπάνια υπάρχει λίγο κίτρινο ή καστανό ή μπλε χρώμα.

Κατά την πρώτη νεοανακτορική περίοδο τα ανακτορικά εργαστήρια εξακολουθούν να παράγουν κεραμική του πολύχρωμου καμαραϊκού ρυθμού. Στο τέλος της περιόδου προτιμούνται τα αγγεία με διακόσμηση κρίνων και σπειρών κυρίως και λιγότερο τα θαλασσινά θέματα. Στο ρυθμό αυτό συνηθίζεται για λίγο το λευκό χρώμα σε μικρές κηλίδες, διατηρώντας την πολυχρωμική διάθεση σε συνδυασμό με τη φυσιοκρατική τάση. Ακόμη, συνηθίζονται τα ανάγλυφα κοσμήματα, κυρίως στα πιθάρια.
Από τα άφθονα δείγματα της κεραμικής μπορεί να γίνει πλήρης μελέτη της τέχνης αυτής, της εξέλιξης της και του ρόλου που είχαν τα κεραμικά έργα στην καθημερινή ζωή των Μινωιτών.

Τα σχήματα των αγγείων είναι δυναμικά και λυγερά, και το κέντρο βάρους βρίσκεται προς τα πάνω, ενώ η λεπτή βάση ενισχύεται με δακτύλιο για καλύτερη στήριξη. Το πιο εντυπωσιακό σχήμα είναι οι αμφορείς: τρίωτοι, τετράωτο και εννεάωτοι με χαριτωμένη διακόσμηση και τεκτονημένο σχήμα.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2

2.1 Παραδοσιακά επαγγέλματα

Ο αγρότης της Κρήτης όχι μόνο στο κύριο επάγγελμα του, τη γεωργία, αλλά και στις άλλες αναγκαίες απασχολήσεις αντιμετώπισε σκληρές συνθήκες κυρίως μέχρι τα μέσα του εικοστού αιώνα . Υποχρεωμένος να καταγίνεται όλο το χρόνο πότε με τη μια δουλειά και πότε με την άλλη ήταν εκτεθειμένος άλλοτε στις βροχές και στα ανελέητα κρύα του χειμώνα και άλλοτε στις αβάσταχτες ζέστες(κάψες) του καλοκαιριού. Αντιμετώπιζε ο ίδιος σχεδόν πάντα με τις δικές του δυνάμεις τις δυσκολίες της κύριας απασχόλησης και με πολύ πρόσθετο κόπο τις εξίσου αναγκαίες αλλά δευτερεύουσες ενασχολήσεις του.

Έτσι από τις κύριες αγροτικές ασχολίες στην Κρήτη είναι η σπορά και οι παράλληλες φθινοπωρινές καλλιέργειες, το λιομάζωμα, τα κλαδέματα και οι καλουργιές, οι ανοιξιάτικες δουλειές, οι καλοκαιρινές ασχολίες, ο θερισμός, το αλώνισμα , το λίχνισμα, το σόδιασμα, ο τρύγος, το πάτημα των σταφυλιών, η καλλιέργεια και συγκομιδή κηπευτικών, μποστανικών και φρούτων, η απόσταξη της ρακής και οι άλλες μικροαπασχολήσεις, όλη τη διάρκεια του χρόνου.

Εκτός όμως από τα παραπάνω υπήρχαν και τα πάρεργα επαγγέλματα, τα οποία ασκούσαν οι αγρότες σε κάθε χωριό και μόνο όταν δεν υπήρχε αναγκαία γεωργική εργασία. Τα κυριότερα και τα πιο συνηθισμένα πάρεργα επαγγέλματα από τα οποία εξακολουθούν πολλά και σήμερα να ασκούνται σε διάφορα χωριά της Κρήτης είναι: Ο αγγειοπλάστης, ο αγωγιάτης, ο βοσκός(κτηνοτρόφος), ο κασάπης, ο καφετζής, ο καλαθοποιός, ο καφεπαντοπώλης, ο καρεκλάς, ο κτίστης, ο μαραγκός(ξυλουργός), ο μεταπράτης, ο μπαρμπέρης(κουρέας), ο μπογιατζής, ο μυλωνάς, ο μελισσοκόμος, ο νεροφόρος, ο ντενεκετζής, ο πεταλωτής, ο ρασοράφτης, ο σαμαράς, ο στιβακτής, ο τελάλης, ο τζαμπάσης, ο τσαγκάρης(υποδηματοποιός), ο τερζής και ο χαρκιάς(σιδηρουργός).

2.1.1 Ο Αγγειοπλάστης

XXI. How the Pithos is made on the τροχί

(σελ. 61 - 62 παρούσης ἐκδόσεως)

Ο αγρότης της Κρήτης όχι μόνο στο κύριο επάγγελμα του, τη γεωργία, αλλά και στις άλλες αναγκαίες απασχολήσεις αντιμετώπισε σκληρές συνθήκες κυρίως μέχρι τα μέσα του εικοστού αιώνα . Υποχρεωμένος να καταγίνεται όλο το χρόνο πότε με τη μια δουλειά και πότε με την άλλη ήταν εκτεθειμένος άλλοτε στις βροχές και στα ανελέητα κρύα του χειμώνα και

άλλοτε στις αβάσταχτες ζέστες(κάψες) του καλοκαιριού. Αντιμετώπιζε ο ίδιος σχεδόν πάντα με τις δικές του δυνάμεις τις δυσκολίες της κύριας απασχόλησης και με πολύ πρόσθετο κόπο τις εξίσου αναγκαίες αλλά δευτερεύουσες ενασχολήσεις του.

Έτσι από τις κύριες αγροτικές ασχολίες στην Κρήτη είναι η σπορά και οι παράλληλες φθινοπωρινές καλλιέργειες, το λιομάζωμα, τα κλαδέματα και οι καλουργιές, οι ανοιξιάτικες δουλειές, οι καλοκαιρινές ασχολίες, ο θερισμός, το αλώνισμα , το λίχνισμα, το σόδιασμα, ο τρύγος, το πάτημα των σταφυλιών, η καλλιέργεια και συγκομιδή κηπευτικών, μποστανικών και φρούτων, η απόσταξη της ρακής και οι άλλες μικροαπασχολήσεις, όλη τη διάρκεια του χρόνου.

Εκτός όμως από τα παραπάνω υπήρχαν και τα πάρεργα επαγγέλματα, τα οποία ασκούσαν οι αγρότες σε κάθε χωριό και μόνο όταν δεν υπήρχε αναγκαία γεωργική εργασία. Τα κυριότερα και τα πιο συνηθισμένα πάρεργα επαγγέλματα από τα οποία εξακολουθούν πολλά και σήμερα να ασκούνται σε διάφορα χωριά της Κρήτης είναι: Ο αγγειοπλάστης, ο αγωγιάτης, ο βοσκός(κτηνοτρόφος), ο κασάπης, ο καφετζής, ο καλαθοποιός, ο καφεπαντοπώλης, ο καρεκλάς, ο κτίστης, ο μαραγκός(ξυλουργός), ο μεταπράτης, ο μπαρμπέρης(κουρέας), ο μπογιατζής, ο μυλωνάς, ο μελισσοκόμος, ο νεροφόρος, ο ντενεκετζής, ο πεταλωτής, ο ρασοράφτης, ο σαμαράς, ο στιβακτής, ο τελάλης, ο τζαμπάσης, ο τσαγκάρης(υποδηματοποιός), ο τερζής και ο χαρκιάς(σιδηρουργός).

2.2 Κεραμική- Αγγειοπλαστική

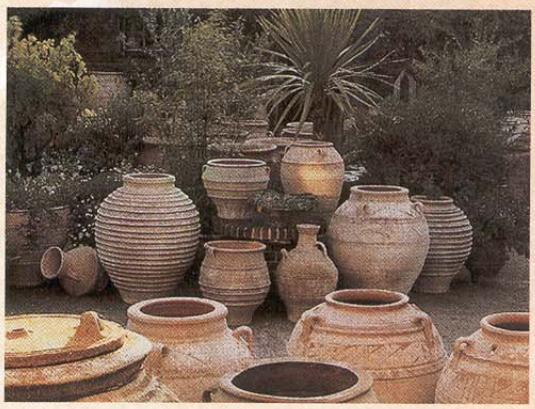
Η Κεραμική, όπου υπάγεται και η Αγγειοπλαστική, περιλαμβάνει οικιακά σκεύη, είδη πλινθοποιίας. Τα κρητικά πιθάρια είναι γνωστά από τους μινωικούς χρόνους. Η κεραμική μεταβιβάζεται από τους γονείς στα παιδιά που παίζοντας από μικρά μαθαίνουν να πλάθουν και να σχεδιάζουν τα αγγεία έτσι που με τον καιρό γίνονται θαυμαστοί δεξιοτέχνες τις επεξεργασίας του πηλού. Η πλαστικότητα της φόρμας και ο διακοσμητικός κυματισμός συνθέτουν την εντυπωσιακή παρουσία της Κρητικής Κεραμικής στους νεότερους χρόνους. Σήμερα λειτουργούν εποχιακά εργαστήρια κεραμικής σ' ολόκληρη την Κρήτη και κυρίως στο Θραψανό Ηρακλείου όπου σε μόνιμες εγκαταστάσεις όλοι οι κάτοικοι του χωριού ασχολούνται με τη δημιουργία ειδών οικιακής χρήσης. Γνωστά ακόμη είναι τα περίφημα εργαστήρια που είχαν οι Μαργαρίτες Ρεθύμνης, το Κεντρί Ιεράπετρας, τα Νοχιά Χανίων όπως και τα δεκάδες άλλα που στήνονταν κατά περιόδους σε πολλές περιοχές για την κάλυψη των αναγκών των κατοίκων του νησιού.
Η εργασία της Κεραμικής στη Κρήτη είναι εποχιακή εργασία τους θερινούς κυρίως μήνες αφού οι περισσότεροι κεραμιστές είναι συγχρόνως και γεωργοί μοιράζοντας το χρόνο τους ανάμεσα στην αγγειοπλαστική τέχνη και τις γεωργικές ασχολίες. Άλλοι απ' αυτούς μάλιστα κατασκευάζουν πιθάρια και μεγάλα δοχεία και άλλοι μικρά χρηστικά αντικείμενα για την καθημερινή ζωή. Άλλοι πάλι αποδημούν για την θερινή περίοδο από τα χωριά της καταγωγής τους, δημιουργούν συντεχνιακές ομάδες, φεύγουν για άλλες περιοχές και άλλα χωριά όπου δημιουργούν εργαστήρια και μετέρχονται την τέχνη τους. Τις συντεχνιακές ομάδες αποτελούσαν εκτός άπο τους μαστόρους, ο χωματάς που προετοίμαζε τον πηλό, ο καμινιέρης που ρυθμίζει τα καύσιμα και καίει το καμίνι, ο κουβαλητής που βοηθά στη μεταφορά της αργιλού και της καύσιμης ύλης, και

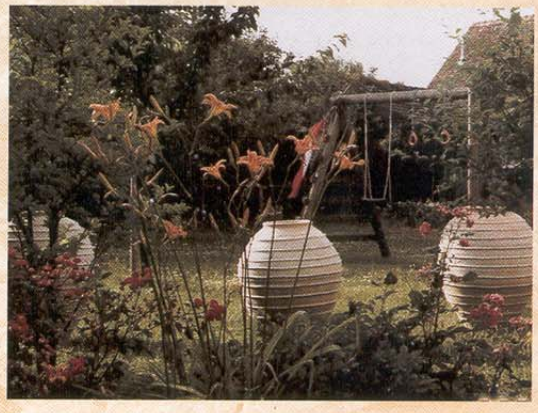
τέλος ο τροχάδης ή τροχάρης που περιστρέφει το μικρό τροχό του πιθαρά. Σε περίοδο αιχμης εργασίας ο μάστορας δουλεύει

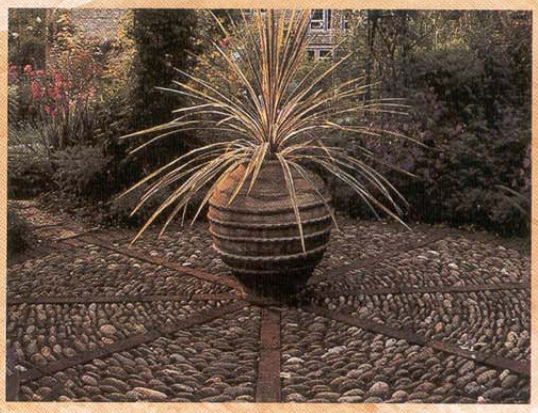
τον τροχό από την ανατολή έως τη δύση του ηλίου χωρίς να χάνει χρόνο στην εξόρυξη και προπαρασκευή της αργίλου και την ανεύρεση της καύσιμης ύλης (ξύλα ή πυρήνα).

2.2.1 Τα αγγειοπλαστικά κέντρα Κρήτης

Όπως ήδη σημειώθηκε παραπάνω η Κρήτη αριθμεί τέσσερα χωριά αγγειοπλαστών. Το Κεντρί έξω από την Ιεράπετρα στο νομό Λασιθίου, το Θραψανό κοντά στο Καστέλι της Πεδιάδος στο νομό Ηρακλείου, στις Μαργαρίτες στο νομό Ρεθύμνης και τα Νοχιά στην περιοχή Χανίων. Στο Κεντρί και τα Νοχιά οι αγγειοπλάστες είναι μόνιμα εγκατεστημένοι και παράγουν κυρίως μικρά καθημερινά χρηστικά αντικείμενα, ενώ στο Θραψανό και στις Μαργαρίτες, που είναι χωριά με εποχιακή επαγγελματική μετανάστευση, φτιάχνουν κυρίως πιθάρια, ρούμπες, κουρούπες και άλλα μεγάλα δοχεία. Γραπτές μαρτυρίες βεβαιώνουν ότι η κεραμική δραστηριότητα τόσο στο Θραψανό όσο και στις Μαργαρίτες χρονολογείται από το τέλος του μεσαίωνα, ενώ στο Κεντρί και στα Νοχιά η δραστηριότητα αυτή εμφανίζεται αργότερα. Έτσι ως τη δεκαετία του 1960 τα εργαστήρια αγγειοπλαστών στο Κεντρί και τα Νοχιά λειτουργούσαν κανονικά, ενώ τα κεραμικά εργαστήρια του Θραψανού και των Μαργαριτών συνεχίζουν και σήμερα να προσφέρουν τις υπηρεσίες τους σε παραδοσιακά κυρίως αντικείμενα που η ζήτησή τους είναι μεγάλη για διακοσμητική κυρίως χρήση.

2.2.2 Η Βεντέμα

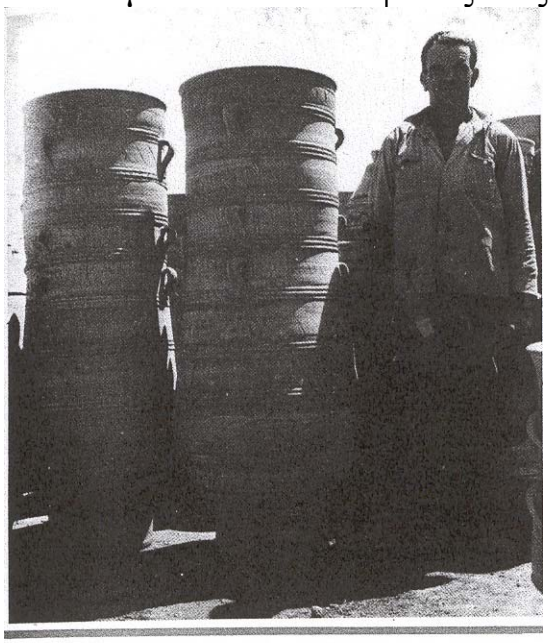

Μεταφορά πήλινων αγγείων στις αρχές του αιώνα μας. Για τη μεταφορά τους χρειαζόταν μεγάλη προσοχή. Σχετική είναι και η παροιμία. «Ο Χριστιανός φοβάται το Θεό και Θραψανιώτης τους τοίχους».

Η θερινή επαγγελματική μετανάστευση των αγγειοπλαστών που άρχιζε στις 21 Μαιου και τέλειωνε στις 14 Σεπτεμβρίου κάθε χρόνο, ονομάζεται στο Θραψανό Βεντέμα. Με έξι μέλη-τεχνίτες κάθε ομάδα-συνεργείο ξεκινούσε από το Θραψανό κάθε άνοιξη και επέστρεφε συνήθως το τρίτο δεκαήμερο του Σεπτεμβρίου. Οργανωτής και αρχηγός της ομάδας ήταν ο μάστορας και μέλη (βοηθοί του) οι επί μέρους τεχνίτες που τους αποκαλούσαν γενικά πουργούς, που βοηθούσαν αποτελεσματικά στην υλοποίηση της παραγωγής τους. Ειδικότερα κάθε ομάδα είχε τους ακόλουθους τεχνίτες.

1. Ο Μάστορας, που ήταν συνήθως πιθαράς, οργάνωνε τη βεντέμα, έκλεινε ή δημιουργούσε καμίνι σε περιοχή της αρεσκείας του, συνεργαζόταν με τον ιδιοκτήτη της περιοχής του καμινιού, διάλεγε τους συντεχνίτες του (πουργούς),

παρακολουθούσε τη συνολική διαδικασία της κατασκευής αντικειμένων και αποφάσιζε τις παραπέρα ενέργειες.

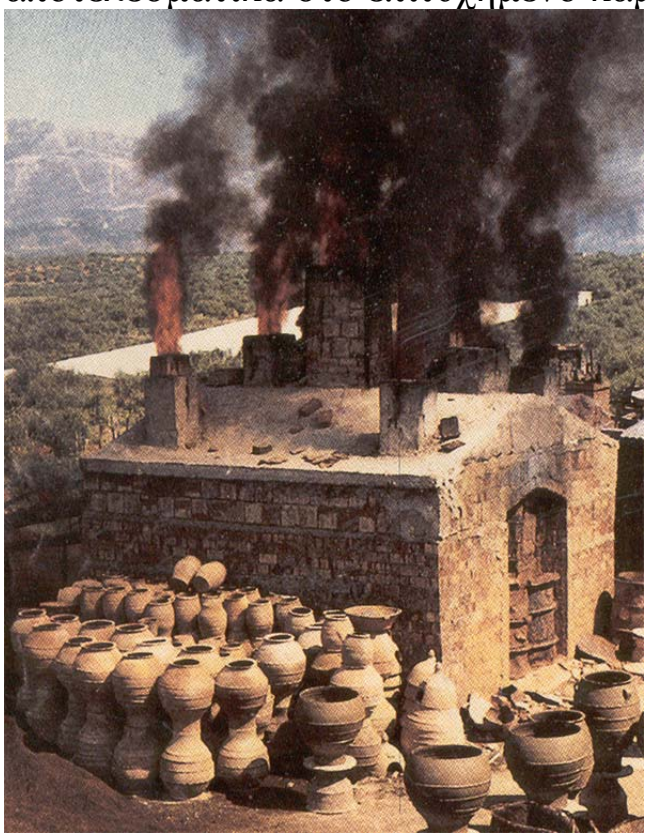
Ο Πιθαράς και δύο μπογιατζοπίθαρα.

2. Ο Σοτομάστορας, που ήταν συνήθως αγγειοπλάστης και κατασκευαστής μικρών δοχείων, βοηθούσε άμεσα το μάστορα-πιθαρά στα τελειώματα (λαβές, διάκοσμο, κ.ά.) των πιθαριών, ετοίμαζε και τοποθετούσε τους βόλους σε κάθε στομωσά βοηθώντας γενικά το μάστορα σε κάθε σχετική δραστηριότητα.

XX. b, The Τροχί
(σελ. 60 παρούσης έκδόσεως)

3. Ο Χωματάς, επιφορτισμένος με την αναγνώριση των πηγών της αργίλου, την εξόρυξη και επεξεργασία της, την ετοιμασία του πηλού για τα πιθάρια και τα μικρά αγγεία και τον εφοδιασμό των μαστόρων με τον πηλό στο χώρο της εργασίας τους. Ο χωματάς ακόμη ήταν υποχρεωμένος να παραδίδει κάθε μέρα 10 σακιά πιθαρόχωμα, δηλαδή πέντε γομάρια (φορτώματα) που αντιστοιχούσαν με την κατασκευή 10 πιθαριών.
4.Ο Καμινιέρης ήταν επιφορτισμένος με το ψήσιμο των αγγείων. Ιδιαίτερα πρόσεχε τις καιρικές συνθήκες, την προθέρμανση του καμινιού, την ποιότητα της καύσιμης ύλης, τη διαδοχική πυροδότηση στο διαμέρισμα της πυράς, το σύμπαμα της φωτιάς, το ψήσιμο του καμινιού, και άλλα που συντελούσαν αποτελεσματικά στο επιτυχημένο καμίνιασμα.

5. Ο Τροχάρης που ήταν συνήθως έφηβος (αμούστακο αντράκι) έως μεστωμένος άντρας, κινούσε το χειροκίνητο μικρό τροχί του πιθαρά σύμφωνα με τις οδηγίες που του έδινε. Πρόκειται για μια τέχνη δύσκολη επειδή οι ταχύτητες της περιστροφής κανονίζονται ανάλογα με το ύψος στο οποίο

εργάζεται ο μάστορας και τον όγκο του πηλού που πλάθει για την ανύψωση των τοιχωμάτων και τη διαμόρφωση του χείλους. **6.Ο Κουβαλητής** που ήταν συνήθως «αμούστακο και στρουφικτό αντράκι» είχε σαν έργο του τα θελήματα και τη φροντίδα των υποζυγίων, ενώ παράλληλα βοηθούσε στις μεταφορές το χωματά και τον καμινιέρη κάνοντας τις απαραίτητες στραθιές.

Απαραίτητα συμπράγκαλα για την βεντέμα ήταν τα χρησιμοποιούμενα εργαλεία (τροχός, τροχιά, κόπανοι, φτυάρια, κασμάδες, σκαπέτια, κ.ά.) τα σκεύη του καταυλισμού (εργαλεία και σκεύη μαγειρικής, κονσέρβες κ.ά.) και τρόφιμα για το ταξίδι και της πρώτης εβδομάδας παραγωγής. Τα συμπράγκαλα αυτά τα φόρτωναν στα υποζύγια, συνήθως γαιδούρια, τα οποία αργότερα χρησιμοποιούσαν για τη μεταφορά πιθαριών στα γύρω χωριά. Στο τέλος της βεντέμας ο μάστορας συγκέντρωνε τα κέρδη και τα μοίραζε στα έξι μέλη χωρίζοντάς τα σε έξι ίσιες πάρτες. Ο Μάστορας και ο Καμινιάρης έπαιρναν από μία και ¼ της πάρτης, ο Σοτομάστορας, ο Χωματάς και ο Τροχάρης από μία πάρτη και ο Κουβαλητής το ½ της πάρτης.

2.3 Πρώτες ύλες

Ως πρώτη ύλη οι Κρητικοί αγγειοπλάστες χρησιμοποιούν το «χώμα» δηλαδή όλα τα είδη των αργίλων μεμονωμένα ή σε μείγμα για την κατασκευή των ειδών της κεραμικής και αγγειοπλαστικής τέχνης. Τα είδη των υλικών που χρησιμοποιούνται σήμερα με τις βασικές τους ιδιότητες, την ελαστικότητα και την υδραυλική τους ιδιότητα είναι-Η λεπίδα με γκρί μπλέ ή βαθύ καφεκόκκινο χρώμα, το κοκκινόχωμα που είναι κόκκινος άργιλος με λεπτούς κόκκους και απορροφά εύκολα και ομοιόμορφα το νερό, το πιθαρόχωμα που χρησιμοποιείται μόνο στο Θραψανό και έχει ανοιχτό κόκκινο χρώμα και τέλος τον άργιλο Κουμουλιά ή κουμουλέ που έχει συνήθως κιτρινωπό χρώμα και θεωρείται καλής ποιότητας. Τις παραπάνω ποιότητες μπορεί να συναντήσει κανείς σε πολλές περιοχές της Κρήτης και κυρίως στο Θραψανό και τις Μαργαρίτες. Ακόμη στη Κρήτη υπάρχουν και άλλα είδη αργίλων και μάλιστα το ασπρόχωμα (Σελάκανο Ιεράπετρας) με τη βοήθεια του οποίου άσπριζαν παλαιότερα οι κάτοικοι τα σπίτια τους.

Μετά τον εντοπισμό και την εξόρυξη του κατάλληλου για την αγγειοπλαστική χώματος ακολουθούσε η επεξεργασία (σπάσιμο των βώλων, κοσκίνισμα, υγροποίηση, μεταφορά) και η χρησιμοποίησή του σε διάφορες αναλογίες.

2.4 Εργαλεία

Απαραίτητα εργαλεία για την κατασκευή των αγγείων είναι ο τροχός, το σφουγγάρι και το χτένι. Ο παραδοσιακός ποδοκίνητος τροχός και το τροχί όπου κατασκευάζονται τα πιθάρια στην ύπαιθρο, αποτελούνται σχεδόν εξολοκλήρου από ξύλο.

XX. a, The Τροχὸς
(σελ. 60 παρούσης ἐκδόσεως)

Ο τροχός αποτελείται από το αδράχτι, το πλιθί, το σκαμνί, την κεφαλαρά, το διαζύλι και το κολοσάνιδο. Το αδράχτι είναι ο άξονας περιστροφής του τροχού, ενώ το πλιθί μια επίπεδη πέτρα στερεωμένη στο έδαφος, στο κέντρο της οποίας δημιουργείται μια εσοχή όπου στηρίζεται και περιστρέφεται το ένα άκρο του αδραχτιού. Το σκαμνί είναι ένας ξύλινος δίσκος που περιστρέφει ο αγγειοπλάστης με το πόδι του δίνοντας έτσι κίνηση σε όλο το τροχό, ενώ η κεφαλαρά είναι ο δίσκος του τροχού πάνω στον οποίο κατασκευάζονται τα αγγεία. Το διαζύλι τέλος είναι μια σανίδα μέσα από την οποία περνά και στηρίζεται κάθετα το αδράχτι, ενώ το κολοσάνιδο χρησιμεύει για να κάθεται ο αγγειοπλάστης την ώρα της εργασίας του. Το τροχί κατασκευάζεται σαράντα εκ. περίπου μέσα στο έδαφος

και είναι σχεδόν ίδιο με τον τροχό μόνο που έχει μικρότερο ύψος και δεν διαθέτει σκαμνί, χρησιμεύει δε για την κατασκευή πιθαριών.

2.5 Παραγωγή χρηστικών αντικειμένων

Η «Κάμερα» με τα πιθάρια (Λαογραφικό Μουσείο Λασιθίου).

Τα πήλινα αντικείμενα που φτιάχνονταν στην Κρήτη ως την δεκαετία του1960 ήταν πολλά και για πολλές χρήσεις. Σήμερα ο αριθμός τους έχει περιοριστεί επειδή δεν υπάρχει μεγάλη ζήτηση, αφού τα διάφορα πλαστικά αντικείμενα κυριάρχησαν στις καθημερινές ασχολίες. Τα κυριότερα από τα χρηστικά αντικείμενα που φτιάχνονται στην Κρήτη είναι κατά αλφαβητική σειρά τα ακόλουθα- ανηφοράς(καπνοδόχος), αμμοτσίκαλο, αλουσιδιάστρα, βρύση, βουρνίδι, γλάστρα, γαλέτα, γαλατιά, γαλέτι, γαλατιέρα, γαλακτίδι, γομαρολαίνα, διψέλι, θυμιατό, θρούμπα, κανάτα, κιασές, κουρούπα,

κουρουπάκι, καμινάδα, κεραμίδι, κουρούπι ρακής, καπάκι καζανιού, κουμπαράς, κρυοστάμνι, κουνενός, κουνενίδι, κουνενάκι, καστανιά, κουτούτο, κιούπι, κολυμπήθρα, καψή, λαίνι, λαίνα, λαινάκι, λαδικό, λεκανίδι, λεκανίδα, λούτρα, μίστατο, μεσομίστατο, μιστάτη, μπουχλίτσα, μπρίκι, μπουτάντζα, μαστραπάς, μουζούρι, μουζουράκι, μαγκάλι, μελοπίθαρο, μπίκα, μαργιόλικο, μαντρολεκανίδα, μπρεκατσάνι, οκά, οκαδάκι, πιθάρι(λαδοπίθαρο, κρασοπίθαρο, πιθάρι καρπών, κ.ά.), μεσοπίθαρο, πιθαράκι, ποτίστρα, ρούμπα, ρουμπάκι, ροβοβράσκι, στάμνα, σταμνί, σταμνοστάτης, σφεντίλι, τσικάλι, ταίστρα, τούβλο, τάσι, φλασκί, φουφού, φρασκί, χαβανόζι, κ.ά.

TT4
MPOGIATZOPITHARO

TT5 ZARA

TT7 PITHOS

2.7 Τεχνικές διαδικασίες

Οι διαδικασίες που ακολουθούν οι αγγειοπλάστες της Κρήτης είναι η κατασκευή των απαραίτητων εγκαταστάσεων του εργαστηρίου κεραμικής, η επιλογή και επεξεργασία του χώματος, η ετοιμασία του πηλού, η κατασκευή αγγείων, το στέγνωμα των αγγείων στον ήλιο και τέλος το ψήσιμο. Έτσι οι παραδοσιακοί αγγειοπλάστες της Κρήτης χωρίς την χρησιμοποίηση μέτρων ή προκαθορισμένων σχεδίων παρά μόνο τα μάτια και τα χέρια τους και οπωσδήποτε την πείρα και την γνώση της δουλειάς τους, δημιουργούσαν εκατοντάδες χρηστικά αντικείμενα από τις παλαιότερες εποχές ως τις ημέρες μας.

Πιθάρια, Κουρούπες, γλάστρες και άλλα πήλινα χρηστικά αντικείμενα όπως εκτίθενται μετά την παραγωγή τους στο Θραψανό Ηρακλείου (1987). Όπως είναι γνωστό το Θραψανό αποτελεί ισχυρό αγγειοπλαστικό Κέντρο της Κρήτης απ' όπου ξεκινούσαν οι περίφημοι Βεντεμάρηδες στις 21 Μαΐου κάθε χρόνου και επέστρεφαν στις 14 Σεπτεμβρίου αφού πήγαιναν σε διάφορες περιοχές της μεγαλονήσου, έστηναν καμίνια και δημιουργούσαν εκατοντάδες χρηστικά αντικείμενα και κυρίως Πιθάρια, Κουρούπες, Ρούμπες κ.ά.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3

3.1 Θραψανό

Το **Θραψανό** βρίσκεται στην επαρχία Πεδιάδας, πολύ κοντά στην κωμόπολη Καστέλι. Το όνομα του χωριού πηγάζει από το ρήμα **θάλπω**, από το οποίο έγινε το "θλάπω" και "θράψω" (δηλ ζεσταίνω) κι απ' αυτά προέρχεται το **θραψανός** = "καμινάρης", δηλαδή αυτός που έχει σαν επάγγελμα να ζεσταίνει, να ψήνει αγγεία...
Ο Δήμος Θραψανού αποτελείται από τα χωριά Βόνη, Γαλατάς, Ζωφόρους, Σαμπά και Θραψανό. Το Θραψανό (θράψαλα=όστρακα σπασμένων αγγείων) έχει 1425 κατοίκους, υψόμετρο 340 μ. και απέχει 31,5 χλμ. Από το Ηράκλειο. Οι Τούρκοι το έλεγαν Τζομλεκτζή κιόϊ = χωριό αγγειοπλαστών
Είναι το χωριό των επαγγελματιών **πιθαράδων** όλης της Κρήτης, και γενικά το μεγαλύτερο κέντρο παραδοσιακής αγγειοπλαστικής στην Κρήτη, όπου μπορείτε να παρακολουθήσετε από κοντά την κατασκευή των μεγάλων πιθαριών, που φτιάχνονται ακόμα με την ίδια τεχνική όπως και στη μινωική Κρήτη...
Κοντά στο χωριό υπήρχε από πολύ παλιά άργιλος άριστης ποιότητας, ιδανική για αγγειοπλαστική. Αλλά οι Θραψανιώτες, γνώριζαν όλα τα σημεία της Κρήτης όπου υπάρχει χώμα κατάλληλο για αγγειοπλαστική ("πιθαρόχωμα"), αφού κάθε καλοκαίρι γυρνούσαν τα διάφορα χωριά της Κρήτης και κατασκεύαζαν επί τόπου πιθάρια και άλλα αγγεία για τις ανάγκες των κατοίκων της περιοχής!

3.2 Ιστορία και εξέλιξη αγγειοπλαστικής

Είναι το μεγαλύτερο αγγειοπλαστικό κέντρο της Κρήτης. Το 1986 είχε 1200 κατοίκους, 26 αγγειοπλάστες και πληθυσμό κατά 55% ωφελούμενο από τούτη τη τέχνη. Οι Θραψανιώτες εφάρμοσαν τη Βεντέμα. Οι ομάδες που πήγαιναν στη Βεντέμα ήταν συντεχνιακές αλλά είχαν ελεύθερες πρακτικές και διαφέρουν από εκείνες της Δυτικής Ευρώπης σε πολλά. Μέρος των αγγειοπλαστών δούλευαν μόνιμα στο Θραψανό, όπως δείχνει η ύπαρξη καμινιών. Στη δεκαετία του 1960 σταμάτησαν οι Βεντέμες αλλά μετά το 1975 ο τουρισμός παρότρυνε πολλούς να ξαναρχίσουν. Πολλοί νέοι μαθαίνουν τη τέχνη, ιδρύθηκε αγγειοπλαστικός συνεταιρισμός το 1979 και τελειοποιήθηκε το 1981,και αγωνίζονται ομαδικά για τη προώθηση της αγγειοπλαστικής. Βάση στατιστικών το 80% παραγωγής αγγείων ταξιδεύουν στην Αγγλία, Ιταλία, Γερμανία, Ολλανδία, Αμερική, Κίνα, Αυστραλία, Ελβετία. Η μακρόχρονη παράδοση, που θέλει τους Θραψανιώτες συνεχιστές των Μινωϊτών αγγειοπλαστών, συνεχίζεται.
Οι Θραψανιώτες, εργατικότατοι και εφευρετικοί, ανέπτυξαν το συνεταιριστικό πνεύμα (από τις Βεντέμες). Ασχολούνται με τη γεωργία και την ανθοκομία. Στους δύσκολους καιρούς μας προοδεύουν οικονομικά πολεμώντας και την ανεργία των νέων με το κόπο και το μυαλό τους. Από το 1910 κιόλας έφυγαν πολλοί για την Αμερική όπου με την εργατικότητά τους πρόκοψαν. Άλλοι ξαναγύρισαν, άλλοι έμειναν. Ποτέ δεν ξέχασαν το τόπο τους. Το 1927-30 χτίστηκε από χρήματα του μόχθου τους το δημοτικό σχολείο, ένα υπέροχο κτίριο, κόσμημα και δείγμα αγάπης και σεβασμού στις ρίζες τους.

3.3 ΑΝΑΦΟΡΕΣ ΑΓΓΕΙΟΠΛΑΣΤΩΝ

«Η κεραμική τέχνη που επιβιώνει εδώ και αιώνες μεταδίδεται από πατέρα σε γιό και εγγονό. Έτσι διατηρούμαι την παράδοση και εξασφαλίζουμε για εμάς ένα προσοδοφόρο επάγγελμα. Χρησιμοποιώντας παλιές και νέες τεχνικές, επιτυγχάνουμε μαζική παραγωγή για τη τοπική, και όχι μόνο, αγορά.»

Κος Πλουμάκης Νικόλαος

«Χρησιμοποιούμε καθημερινά ξένα εργατικά χέρια για την μεταφορά των πρώτων υλών και των αγγειοπλαστικών χωρίς όμως ποτέ να επιτρέπουμε την ανάμιξη τους στην παραγωγή των αγγείων. Για εμάς είναι μια ιεροτελεστία η δημιουργία των αγγείων και η ανάμιξη αλλοδαπών και ημεδαπών θεωρείται ιεροσυλία.»

Κος Μουτσάκης Αναστάσιος

«Ξεκίνησα από πολύ μικρός το επάγγελμα του αγγειοπλάστη. Χρειάστηκε όμως να φτάσω την ηλικία των 19 χρόνων για να ξεκινήσω την συμμετοχή μου στις βεντέμες. Ξεκινούσαμε έξι άτομα με πέντε γαϊδούρια, τρόφιμα και τα τροχιά. Βρίσκαμε περιοχή πλούσια σε χώμα, ξύλα και νερό και κατασκηνώναμε. Έπειτα ξεκινούσαμε την διαδικασία συγκέντρωσης των πρώτων υλών και την παραγωγή. Αν τα πιθάρια βγαίνανε καλά, τα κέρδη ήταν εξίσου καλά. Υπήρξαν όμως και φορές που βγαίναμε χρεώστες, πράγμα σπάνιο. Μετά το 1960 οι βεντέμες σταμάτησαν και τα αγγειοπλαστικά εργαστήρια έκαναν την εμφάνιση τους το ένα μετά το άλλο στο Θραψανό.»

Κος Πεχυνάκης Γεώργιος

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4
4.1 ΑΓΡΟΤΟΥΡΙΣΜΟΣ

Μια στρατηγική σωτηρίας για την ελληνική αγροτική περιφέρεια αποτελεί η ανάπτυξη της που μπορεί να βασίζεται στον αγροτουρισμό. Εκατομμύρια ξένοι από μακρινούς τόπους επισκέπτονται κάθε χρόνο τη χώρα μας, αλλά αυτό δεν πρέπει να μας καθησυχάζει, γιατί πράγματι το άμεσο μέλλον υπόσχεται συνεχείς προκλήσεις στην τουριστική βιομηχανία. Η διαπίστωση αυτή μας οδηγεί στο να εκφράσουμε θέσεις και απόψεις πάνω στη συγκεκριμένη μορφή του τουρισμού, δηλαδή στον αγροτουρισμό.

Ο εκσυγχρονισμός, η ανάπτυξη και η ποιοτική αναβάθμιση όλων των μορφών τουρισμού πρέπει να αποτελούν τους κύριους στόχους του ελληνικού τουριστικού μέλλοντος. Αυτό μπορεί να στοιχειοθετήσει από τη γεωγραφική θέση της χώρας μας η οποία εκτός των άλλων διαθέτει μια τεράστια τουριστική ιστορία και ένα πολύ υψηλό τουριστικό πολιτισμό.

Αυτός ο πολιτισμός ξεκινάει από τον ξένιο Δια και φτάνει σήμερα στο να δημιουργήσει όλες τις αναγκαίες προϋποθέσεις ώστε να γίνει η Ελλάδα μια τουριστικά αναπτυγμένη χώρα, σε όλες τις μορφές τουρισμού. Η τουριστική υποδομή, η παροχή τουριστικών υπηρεσιών και προπαντός το ζωντανό πνεύμα της φιλοξενίας (ειδικά των ανθρώπων της υπαίθρου) μπορούν να φέρουν περισσότερους φίλους της Ελλάδας ως τουρίστες στους κόλπους της. Το γεγονός αυτό μπορεί να προκύψει ως απόρροια του καλύτερου συνδυασμού της όμορφης ελληνικής φύσης και του μοναδικού ιστορικού και πολιτιστικού παρελθόντος και παρόντος της χώρας.

Τι σημαίνει όμως αγροτουρισμός; Πρόκειται για ένα είδος διακοπών που υπαγορεύτηκε από την ανάγκη της οικονομικής επιβίωσης κάποιων μικρών ιδιοκτητών γης, οι οποίοι αποφάσισαν να ακολουθήσουν παραδοσιακούς τρόπους καλλιέργειας, αποφεύγοντας τη χρήση φυτοφαρμάκων και χημικών ουσιών. Παρά το γεγονός ότι τα προϊόντα από τέτοιες καλλιέργειες αποκτούν όλο και μεγαλύτερη ζήτηση οι επιχειρήσεις αυτές δεν είναι ακόμα κερδοφόρες. Η παροχή

φιλοξενίας σε ανθρώπους που θέλουν να ζήσουν κοντά στη φύση, που θέλουν να δουν από κοντά τις παραδοσιακές μορφές καλλιέργειας και πολλές φορές να συμμετάσχουν ενεργά σε αυτές, εξασφαλίζει στους ιδιοκτήτες ένα επιπλέον εισόδημα.

Όσοι επιλέξουν αυτό το είδος διακοπών, πέραν το κάλλος του φυσικού τοπίου στο οποίο θα ζήσουν, μπορούν να επιδοθούν και σε μια σειρά από διάφορες δραστηριότητες όπως πεζοπορία. Επιπλέον δίνεται σε αυτούς η δυνατότητα γνωριμίας με την τοπική κουζίνα και η δυνατότητα διατροφής με παραδοσιακά υγιεινά προϊόντα. Παράλληλα, οι ίδιοι έχουν τη δυνατότητα να έρχονται σε επαφή με ήθη και έθιμα , έθιμα ξεχασμένα από τους ανθρώπους της πόλης.

Ο αγροτουρισμός, πέρα από την προσφορά του κυρίως στον άνθρωπο της πόλης, συμβάλλει σημαντικά, και στην τοπική ανάπτυξη. Δημιουργία ξενώνων και στελέχωση τους σημαίνει νέες θέσεις εργασίας και ανάπτυξη του αγροτουρισμού, σημαίνει πρόσθετα κέρδη και συγκράτηση του πληθυσμού, κυρίως των νέων, στην περιφέρεια. Ακόμα, σημαίνει και αύξηση της κοινωνικής ζωής σε απομακρυσμένα χωριά, από την οποία τόσο πολύ έχουν ανάγκη. Το σημαντικότερο μέρος των κερδών που δημιουργούνται από τον αγροτουρισμό, διοχετεύεται στην κύρια ασχολία του πληθυσμού.

Σύμφωνα με την διεθνή πρακτική και εμπειρία, ο Αγροτικός τουρισμός διακρίνεται σε 2 βασικές μορφές και συγκεκριμένα:

α) Σε εκείνη που καλύπτει υποδοχή και φιλοξενία τουριστών σε αγροκτήματα, όπου οι φιλοξενούμενοι συμμετέχουν στην ζωή των αγροτών και στις αγροτικές δραστηριότητες γενικότερα. Η μορφή αυτή αγροτικού τουρισμού είναι ευρύτερα γνωστή σαν διακοπές αγροικιών.

β) Σε εκείνη που αφορά στην δημιουργία τουριστικών καταλυμάτων και ενοικιαζόμενων δωματίων σε εξωαστικούς μικροσυνοικισμούς , όχι απαραίτητα αγροτικού χαρακτήρα και την φιλοξενία τουριστών σε αυτά συνήθως με το σύστημα «κλίνη και πρόγευμα».

Στην Κρήτη τα τελευταία είκοσι χρόνια, οι καλλιεργούμενες εκτάσεις μειώθηκαν σημαντικά και εμφανίστηκε ένα σημαντικό έλλειμμα αγροτικών προϊόντων διατροφής. Ούτε τα εδάφη που πριν ένα αιώνα θα μπορούσε κανείς να θεωρήσει κανείς ότι ανήκαν στους φυσικούς πόρους που ήταν ανεξάντλητοι, ξέφυγαν από τον αδηφάγο και ακόρεστο καταναλωτισμό της κοινωνίας.

Οι πόλεις Ηράκλειο, Χανιά κλπ. αύξησαν τον πληθυσμό τους σε εντυπωσιακά μεγέθη και ταυτόχρονα αυξήθηκαν στη μεγαλόνησο τα τουριστικά κέντρα κυρίως στα βόρεια παράλια, ενώ πολλαπλασιάστηκαν οι δρόμοι που διευκόλυναν τις μεταφορές και τις μετακινήσεις, περιορίζοντας ωστόσο τις αγροτικές δραστηριότητες σε σχετικά μεγάλες και εύφορες περιοχές..

Στις ορεινές και ημιορεινές περιοχές εγκαταλείφθηκαν οι καλλιεργούμενες πλαγιές, γιατί δεν υπήρχε πλέον οικονομική ωφέλεια, με αποτέλεσμα ολόκληρες περιοχές της ενδοχώρας να εγκαταλειφθούν με την εκδήλωση μαζικής εξόδου του αγροτικού πληθυσμού, ιδιαίτερα των νέων και των πιο παραγωγικών ηλικιών, και τα εδάφη τους να εκτεθούν έτσι στην πλήρη εγκατάλειψη και στη διάβρωση.

Στη Κρήτη μπορεί να ξεκινήσει κανείς με την επιλεκτική ανάκτηση αγροτικών σπιτιών και εκτάσεων, για να ξαναδώσει ποιότητα στο περιβάλλον, και θα πρέπει να ξεκινήσει από τις πιο ζωντανές αγροτικές επιχειρήσεις, εκείνες που είναι σε θέση να εκφράσουν επιχειρηματικές ικανότητες, παραγωγή και προϊόντα, στο σύνολό τους απαραίτητα για να αναπτύξουν αγροτουριστικές δραστηριότητες.

Το να φτάσουν τουρίστες στα χωριά της υπαίθρου αναπτύσσοντας έτσι τον αγροτουρισμό, θα σήμαινε ότι πρέπει να έχει εργαστεί κανείς και στο τομέα της διαφήμισης εξασφαλίζοντας έστω μια υποδοχή, πάνω από όλα απλή, αλλά ζωντανή με ένα ελάχιστο πακέτο από προτάσεις και που δεν υστερεί, ούτε σε αθλητικές εγκαταστάσεις, σε διαχείριση εκδρομών, σε δρομολόγια, σε αναβάθμιση του φυσικού περιβάλλοντος και σε εξασφάλιση των αναγκαίων κοινωνικών

και εμπορικών υπηρεσιών. (υπάρχει μια προσπάθεια από επιχειρήσεις για διαφήμιση, ταχυδρόμος και Aegean.)

4.2 Συμβολή πολιτιστικής κληρονομιάς στην τουριστική ανάπτυξη.

Ήδη, όλα αυτά που αναφέραμε, πολύ συνοπτικά, προϋποθέτουν αξιόλογες δραστηριότητες που θα πρέπει να αντιμετωπίζονται σταδιακά επενδύοντας σωστά σε υπαρκτές πραγματικότητες που μπορεί να ξαναζωντανέψουν πάνω σε συγκεκριμένες και σταθερές βάσεις πολλές αγροτικές κοινότητες.
Η μελέτη των δυνατοτήτων ανάπτυξης αγροτουρισμού πρέπει να προσδιορίζει τις κύριες παραγωγικές δραστηριότητες της περιοχής και της δυνατότητες ένταξης του αγροτουρισμού στη γενικότερη ανάπτυξη του τόπου, την προσπελασιμότητα της περιοχής ως προς τα μεγάλα αστικά κέντρα και ειδικότερα προς τους οικισμούς που θα αναπτυχθούν και υπάρχει: θάλασσα, ακτές, ήλιος, ιαματικές πηγές, σπήλαια, αρχαιότητες, παραδοσιακοί οικισμοί, παραδοσιακά επαγγέλματα και γενικότερα πολιτιστικοί θησαυροί, και που αποτελούν ανεκτίμητο εθνικό κεφάλαιο, γι’αυτό και η διαφύλαξη, προστασία και ανάπτυξη τους είναι στους κύριους στόχους της πολιτικής. Η τουριστική ανάπτυξη εάν είναι ορθολογικά προγραμματισμένη και αρμονική με τους άλλους τομείς, συμβάλλει αποφασιστικά τόσο στην προστασία του περιβάλλοντος όσο και στην αξιοποίηση της πολιτιστικής κληρονομιάς.
Όπως είδαμε και σε προηγούμενο κεφάλαιο ο αγροτουρισμός χωρίζεται σε δύο κατηγορίες, στην συγκεκριμένη εργασία θα αναφερθούμε μόνο στην πρώτη κατηγορία αγροτουρισμού κατά την οποία οι τουρίστες συμμετέχουν στις αγροτικές, και εδώ κατ’επέκταση αγγειοπλαστικές, εργασίες. Προσπαθήσαμε να δημιουργήσουμε ένα ημερήσιο πρόγραμμα αγροτουρισμού για ένα μικρό γκρουπ τουριστών, σε συνεργασία με τον πρόεδρο του αγγειοπλαστικού συνεταιρισμού Θραψανού, το οποίο διαμορφώθηκε ως εξής:

4.3 Πρόταση προγράμματος ολιγομελούς ομάδας αγροτικού τουρισμού.

9-10π.μ.: Ξενάγηση στους αγγειοπλαστικούς χώρους με ταυτόχρονη αναφορά στη παράδοση.

10-11π.μ.: Περιήγηση στους τόπους απ'όπου παίρνονται οι πρώτες ύλες (χώμα)
11:30-13:00: Επιστροφή στον Αγγειοπλαστικό Συνεταιρισμό και επίδειξη των πρώτων διαδικασιών αγγειοπλαστικής παραγωγής (επεξεργασία χώματος και μετατροπή σε πηλό, δημιουργία μικρών αγγείων)

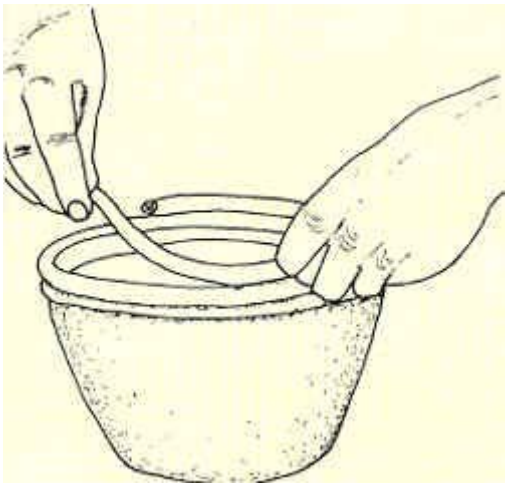
ΠΛΑΘΟΝΤΑΣ ΕΝΑ ΠΗΛΙΝΟ ΑΓΓΕΙΟ...

Η κατασκευή ενός αγγείου περνά από τρεις διαδοχικές φάσεις, την προετοιμασία του πηλού, το πλάσιμο και το ψήσιμο του σκεύους.

Η προετοιμασία του πηλού.

Οι κάτοικοι των νεολιθικών οικισμών επέλεγαν και επεξεργάζονταν τον πηλό που βρίσκεται σε αφθονία στη φύση. Απομάκρυναν τα χοντρόκοκκα σωματίδια που έχει συχνά ο πηλός και προσέθεταν άλλα λεπτότερα (άμμο, τρίμματα χαλαζία, ασβεστόλιθου, φυτικές ίνες). Κοπάνιζαν τα υλικά και τα ανακάτευαν με την άργιλο που είναι το κύριο συστατικό του πηλού. Στη συνέχεια ο πηλός ζυμώνονταν, με τα χέρια ή τα πόδια, γίνονταν λιγότερο πλαστικός, μπορούσε

να στεγνώνει ομοιόμορφα και να αντέχει στις αυξομειώσεις της θερμοκρασίας κατά το ψήσιμο.

Το πλάσιμο του αγγείου.

Ο κεραμέας σχηματίζει το αγγείο δουλεύοντας σιγά-σιγά με το χέρι. Η διαμόρφωση του αγγείου γίνεται με την προσθήκη πηλού σε κουλούρες τη μια πάνω στην άλλη, την ενίσχυση των εσωτερικών σημείων σύνδεσης τους και την αφαίρεση τέλος όσης ποσότητας πηλού πλεονάζει. Έτσι το αγγείο αποκτά μια ομοιόμορφη επιφάνεια και το επιθυμητό πάχος.

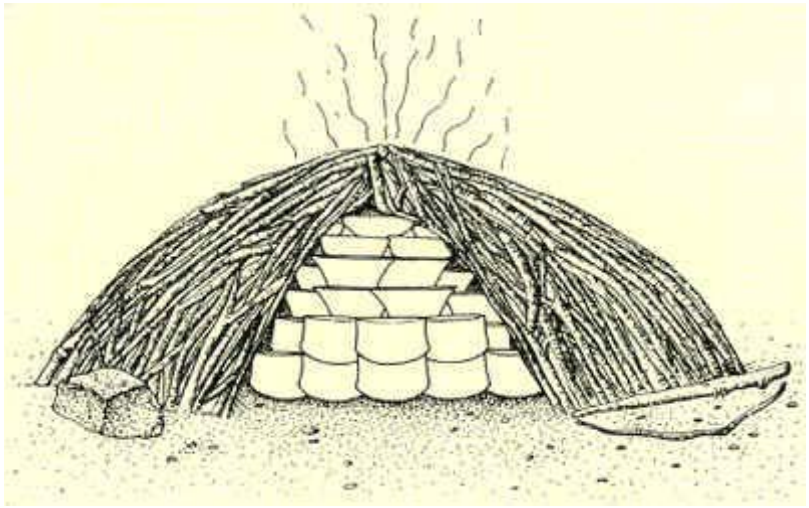
13:00-15:00: Διακοπή περιήγησης για ανάπαυση και φαγητό στην παραδοσιακή ταβέρνα Θραψανού.

15:30-16:30: Παραγωγή μεγάλων αγγείων (πιθάρια)

17:00: Προετοιμασία φούρνου και ψήσιμο αγγείων

Η όπτηση της κεραμικής.

Το ψήσιμο αποτελεί τη σημαντικότερη φροντίδα του κεραμέα, γιατί πρέπει να προετοιμάζει τη βαθμιαία αύξηση της θερμοκρασίας και να ελέγχει συνεχώς την ατμόσφαιρα όπτησης. Κατά τη διάρκεια της Νεολιθικής το ψήσιμο των αγγείων γίνεται σε ανοικτή φωτιά. Σε επίπεδη επιφάνεια τοποθετούνται τα αγγεία, τα οποία καλύπτονται με σωρούς από ξύλα. Η θερμοκρασία που αναπτύσσεται δεν ξεπερνά τους 850-900 °C.

17:30-18:00: Παράδοση ειδικών σεμιναρίων για εκμάθηση δημιουργίας μικρών αγγείων.

Συμπεραίνουμε από τα παραπάνω ότι η ύπαρξη πολιτιστικής κληρονομιάς κάθε τόπου μπορεί να βοηθήσει στην τουριστική ανάπτυξη του. Συγκεκριμένα, το Θραψανό διαθέτει όλες τις προϋποθέσεις για την ανάπτυξη του ως τουριστικός προορισμός. Όμως, παρόλα αυτά υπάρχουν μόνο μεμονωμένες προσπάθειες για την ανάπτυξη και διαφήμιση του από κάποιες εταιρείες όπως π.χ. AEGEAN AIRLINES της οποίας τα διαφημιστικά φυλλάδια αναφέρουν: « Ορεινή Κρήτη, Τέσσερις νομοί και ένα όμορφο νησί που απ' άκρη σ' άκρη κρύβει τοπία ασύλληπτης ομορφιάς, αρκεί να έχετε τη διάθεση να πάρετε τον επόμενο χωματόδρομο που θα βρείτε και να συναντήσετε το επόμενο θαύμα. Νομός Ηρακλείου: Που να πάτε: Στο Θραψανό, ένα χωριό με μεγάλη αγγειοπλαστική παράδοση, όπου ακόμα και σήμερα οι ντόπιοι αγγειοπλάστες συνεχίζουν να κατασκευάζουν αυτά που θεωρούνται ίσως τα καλύτερα κεραμικά στον κόσμο, χρησιμοποιώντας την ίδια τεχνική που κάποτε χρησιμοποιούσαν και οι ίδιοι οι Μινωίτες…»
Επίσης, για το Θραψανό έχουν γίνει αναφορές από το περιοδικό ΤΑΧΥΔΡΟΜΟΣ, το οποίο γράφει: « Η φύση, ο μύθος μα και η ιστορία στάθηκαν γενναιόδωρα με την Κρήτη. Το ίδιο όμως και η Κρήτη, στάθηκε γενναιόδωρη σε τραγούδια για τη φύση, το μύθο και την ιστορία. Νέα ερεθίσματα ακουμπούν συνεχώς όλες τις αισθήσεις και πλημμυρίζουν το σώμα και το νου καθώς

βγαίνουμε από το Μεγάλο Κάστρο, το Ηράκλειο, και παίρνουμε μια τυχαία διαδρομή. Συγκινήσεις πρωτόγνωρες ανάμεσα σε λόφους σαν προκλητικές γυναικείες καμπύλες, ελαιώνες πυκνούς, αμπελώνες πανάρχαιους, αρώματα και ομιλητικότατα ερείπια. Πόσο τυχαία μπορεί να είναι η επιλογή μιας τυχαίας διαδρομής που πάνω της βρίσκεται η Κνωσός. ΄΄Τα πιθάρια της Κνωσού και του Θραψανού΄΄…

στην αρχική μας διαδρομή μας προς το Καστέλι, προσέχοντας τώρα το τοπίο με τους λόφους με φόντο τις κορυφές του Ψηλορείτη. Μια ακόμα παράκαμψη, προς τα δεξιά αυτή τη φορά, μας φέρνει στη Βόνης και μετά για Θραψανό, συνολικά κάπου 31 χλμ. Από το Ηράκλειο. Το Θραψανό είναι ένα κρητικό παραδοσιακό χωριό, κέντρο αγγειοπλαστικής σε όλο το νησί. Το μαρτυρούν οι μάντρες με τα πιθάρια που στεγνώνουν στον ήλιο στην είσοδο του χωριού. Οι δρόμοι του κρύβουν γωνιές της παράδοσης. Αξίζει τον κόπο να φτάσει κανείς μέχρι το προαύλιο της περικαλλούς εκκλησίας της΄Υψωσης του Τιμίου Σταυρού. Οι εικόνες του Ρωσικής τεχνοτροπίας τέμπλου φιλοτεχνηθήκαν στο Άγιον Όρος και έχουν το φυσικό μέγεθος ανθρώπου. Στο κάτω-κάτω ένας τόπος στον οποίο θρυλείται ότι είχε την έπαυλη του ο ευαίσθητος δημιουργός του ¨Ερωτόκριτου¨ Βιτσέντζος Κορνάρος, δεν μπορεί παρά να είναι θελκτικός. Ο Κωστής Χουλάκης, ένας από τους γητευτές του πηλού εδώ στο Θραψανό, από οικογένεια αγγειοπλαστών, γνωρίζει την ηλικία της τέχνης του. Τίποτα δεν τον εμποδίζει να πιστεύει ότι δουλεύει όπως και εκείνοι που έκαναν τα πιθάρια

της Κνωσού. Εξάλλου όλα μπλέκονται σε ένα μαγικό ιστό σαν να μην υπήρχε μια απόσταση χιλιάδων ετών. Το χώμα είναι το ίδιο, όπως και το νερό. Μόνο που οι φούρνοι για το ψήσιμο των σκευών δεν καίνε ξύλα, αλλά γκάζι. Βέβαια, λειτουργούν ακόμα και παραδοσιακοί. Όσο για τον τροχό: «άλλη τέχνη, βρε παιδί μου, ο παραδοσιακός με το πόδι και άλλη ο ηλεκτρικός…» Τέλος γίνονται παρόμοιες αναφορές και στην εφημερίδα ¨ΠΑΤΡΙΔΑ ¨.

Όμως τίποτα από όλα αυτά δεν είναι αρκετό. Κατά την θερινή περίοδο το Θραψανό επισκέπτονται περίπου 300 τουρίστες, γκρουπ ή μεμονωμένοι, εβδομαδιαίως. Υπάρχει ήδη μια καλή βάση η οποία όμως από μόνη της δεν είναι δυνατόν να στηρίξει την ανάπτυξη αγροτουρισμού. Η συμμετοχή λοιπόν Δημόσιων Φορέων κρίνεται απαραίτητη για την περαιτέρω διαφήμιση και προώθηση του Θραψανού ως τουριστικός προορισμός. Μια πρώτη κίνηση θα μπορούσε να ήταν η συνεργασία του Δήμου με ιστορικά και αρχαιολογικά μουσεία, κυρίως αυτό της Κνωσού, για την έκδοση και δωρεάν διανομή διαφημιστικών φυλλαδίων αναφερόμενα στην αρχή της αγγειοπλαστικής τέχνης(Μινωίτες) και στην σύγχρονη εξέλιξη της(Θραψανό).

4.4 Κοστολόγηση προγράμματος.

Το να συνδυαστούν όλα όσα χρειάζονται ένας τουρίστας, σε ένα και μόνο τουριστικό προϊόν το οποίο θα είναι και προσιτό στην τιμή αλλά και ενδιαφέρον έτσι ώστε να έχει απήχηση στο κοινό, δεν είναι και τόσο εύκολη υπόθεση.
Σε μία προσπάθεια συνεργασίας μας με το δήμο Θραψανού για την δημιουργία διαφημιστικού εντύπου, προέκυψαν τα εξής κοστολογικά στοιχεία, δεδομένου ότι ο δήμος διαθέτει mini-bus και αναλαμβάνουν οι ίδιοι την ξενάγηση· δεδομένου ότι το mini-bus χωράει 10 άτομα, με μία συμβολική τιμή των 10€ ανά τουρίστα, έχουμε συνολικά έσοδα εκ των οποίων:
α) 10€ είναι η προμήθεια που θα παίρνει ο υπάλληλος της εκάστοτε τουριστικής επιχείρησης (μουσείο, ξενοδοχείο) για την συμβολή του στην προώθηση του διαφημιστικού μας εντύπου.
β) 10€ για καύσιμα ανά δρομολόγιο.
γ) 20% των καθαρών εσόδων στα συνεργαζόμενα αγγειοπλαστεία, δηλαδή 16€.
Άρα το καθαρό κέρδος του δήμου είναι 64€.

4.5 Σχεδιασμός διαφημιστικού εντύπου.

«ΧΩΜΑ ΚΑΙ ΤΕΧΝΗ»

Από την πολυμορφία της έκφρασης της αιώνιας μεσογειακής φύσης της Κρήτης, άντλησε την φρεσκάδα και την επινοητικότητά του ο Μινωικός πολιτισμός. Αυτή η ίδια πολυμορφία δίδαξε στους κατοίκους της Μινωικής Κρήτης την δημιουργική ικανότητα να μεταμορφώνουν την γη σε εξαιρετικής ποιότητας κεραμική, δείγματα της οποίας γνωρίζουμε από όλες της περιόδους του Μινωικού πολιτισμού. Οι Μινωίτες τεχνίτες φθάνουν στο αποκορύφωμα της τέχνης τους, δημιουργώντας εκπληκτικής ομορφιάς και τεχνικής αγγεία, στα οποία απεικονίζονται με μεγάλη ζωντάνια και καλλιτεχνική ικανότητα το ζωικό και φυτικό βασίλειο της Μινωικής Κρήτης.
Σ'αυτό το ίδιο φυσικό περιβάλλον, στα ίχνη της μεγάλης κεραμικής παράδοσης των Μινωιτών, οι τεχνίτες του Θραψανού δημιουργούν σήμερα αριστουργήματα αγγειοπλαστικής τέχνης. Το Θραψανό είναι το μεγαλύτερο αγγειοπλαστικό κέντρο της σύγχρονης Κρήτης. Βρίσκεται κοντά στο Ηράκλειο 1500 κατοίκους και μεγάλος αριθμός από αυτούς ασχολείται με την αγγειοπλαστική τέχνη. Ο Συνεταιρισμός Αγγειοπλαστών Θραψανού ιδρύθηκε το 1977 από Θραψανιώτες αγγειοπλάστες και εξάγει τα υψηλής τέχνης προϊόντα του σε πολλές χώρες. Συνδυάζοντας την ποιότητα και την λειτουργική χρησιμότητα των αγγείων, με την καλλιτεχνική παράδοση και υλική αντοχή, δεν είναι υπερβολικός ο ισχυρισμός ότι οι πανάρχαια κεραμική παράδοση της Κρήτης βρίσκεται σε δημιουργικά χέρια.
Αρκεί λοιπόν να έχετε την διάθεση για να γνωρίσετε από κοντά το θαύμα της δημιουργίας από την εποχή του Μίνωα μέχρι σήμερα.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ:

1) Adams Smith, «Arthur Evans».

2) Προβατάκης, «Κρήτη και Παράδοση».

3) Εφημερίδα «ΠΑΤΡΙΔΑ».

4) Περιοδικό «ΤΑΧΥΔΡΟΜΟΣ».

5) Συνεντεύξεις από: κ. Νικόλαο Πλουμάκη, κ. Γεώργιο Πεχυνάκη, κ. Αναστάσιο Μουτσάκη και τον πρόεδρο αγγειοπλαστικού συνεταιρισμού κ. Πλουμάκη Μιχάλη.

6) Γασπαριανάκης- Αλεξιάδη, «Οργάνωση Τουριστικών Πακέτων».

7) Διευθύνσεις από INTERNET:
www.minos –pots.gr
www.Google.gr
www.in.gr